

Komerčiālā pirkuma līguma zelta likumi

Agris Repšs, ZAB "SORAINEN", partneris, zvērināts advokāts, Inita Čīma, ZAB "SORAINEN"

<https://www.itiesibas.lv/raksti/komercdarbiba/komerctiesibas/komerciala-pirkuma-liguma-zelta-likumi/14669>

Viens no svarīgākajiem un komerciālajā apgrozībā izplatītākajiem darījumu veidiem, kas regulēts Komerclikumā (KL), ir komerciālais pirkums. Lai gan komercdarījumus regulējošas normas likumā iekļautas jau vairāk nekā deviņus gadus, tās joprojām uzskatāmas par "zelta" normām katram komersantam – ar regulējumu vienkāršota un paātrināta darījumu noslēgšana un izpilde, novēršot šķēršļus. Tomēr arī pašam komersantam jābūt rūpīgam, ātram un izlēmīgam, kā arī labi jāpārzina savas tiesības un pienākumi.

Raksta līdzautore: Madara Meļņika, ZAB "SORAINEN" juriste

KL **D daļa** "Komerccdarījumi" stājās spēkā 2010.gada 1.janvārī. Normas bija sen gaidītas gan juristu, gan komersantu aprindās, jo 2002.gadā, kad Saeima pieņēma **KL**, konkrētās daļas likumā nebija. Tas nozīmē, ka komersantu noslēgtajiem darījumiem piemēroja tikai **Civillikuma** (CL) regulējumu, kas ne vienmēr bija atbilstošs komerciālo darījumu intensīvajai dabai.

Komerčiālā pirkuma līguma būtība

Šķiet, jebkuram komersantam zināms, kas ir pirkuma līgums, tādēļ tam nav nepieciešams īpašs skaidrojums. Pirkums ir līgums, ar ko viena puse apsola otrai par noteiktas naudas summas samaksu atdot kādu lietu. Tomēr **KL** definēts tieši komerciālais pirkums – atsevišķs pirkuma līguma veids. Tam paredzēti īpaši noteikumi, kas piemērojami papildus **CL** normām.

Pirkuma līgums ir komerciāls pirkums, ja tas atbilst šādām pazīmēm:

- vismaz viena puse ir komersants (dažas normas piemēro tikai gadījumos, kad abas līgumslēdzējpusēs ir komersanti);
- līguma priekšmets ir pārdošanai paredzēta kustama lieta, kas nav izņemta no privāttiesiskās apgrozības (prece), vai vērtspapīri.

Līdz ar to komerciālais pirkums ir relatīvi šaurs pirkuma līguma veids. Ierobežots ir gan līguma pušu, gan pirkuma līguma priekšmetu loks. **CL** definētais pirkuma līgums attiecināms uz jebkuru, tostarp nekustamu, lietu, kā arī tiesībām, savukārt **KL** regulējums piemērojams tikai kustamām lietām. Tomēr jāņem vērā, ka **KL** noteikumi par komerciālo pirkumu piemērojami arī maiņas un piegādes līgumiem, kuru priekšmets ir prece, kā arī uzņēmumu līgumam par kustamas lietas izgatavošanu no paša uzņēmēja sagādātā materiāla.

Faktiski **KL** paredzēta komercdarījuma prezumpcija – komersantam pašam jāpierāda, ka darījums nav saistīts ar viņa komercdarbību, bet šaubu gadījumā darījums automātiski uzskatāms par komercdarījumu. Par individuālo komersantu šāda prezumpcija likumā noteikta tieši, uzsverot, ka darījuma iegrāmatošana grāmatvedībā, no darījuma iegūto labumu izmantošana komercdarbībā u.tml. pazīmes automātiski saista darījuma komersantu, nevis fizisko personu.

Komerčiālā pirkuma īpatnības

Komerčiālā pirkuma līguma regulējuma mērķis ir veicināt pirkuma līgumu ātrāku izpildi, uzsverot pārdevēja tiesisko interešu aizsardzību. Tādēļ definīcijai atbilstošajiem līgumiem paredzēti īpaši nosacījumi, kas visefektīvāk palīdz sasniegt noteikto mērķi. Īpašais regulējums attiecināms uz:

- pircēja nokavējumu;
- pircēja pienākumu pārbaudīt precī un izteikt iebildumus pret tās trūkumiem, preces iepakojumu un masu, kā arī preces pagaidu glabāšanu;
- komerciālo pirkumu ar specifikāciju;
- termiņpirkumu.

Svarīgi ņemt vērā, ka komerciālais pirkums nav regulēts tikai **KL**, jo pamatā pirkuma līgums regulēts **CL**. Līgumiem, kuros viena puse ir patērētājs, jāpiemēro arī **Patērētāju tiesību aizsardzības likuma** normas, kā arī speciālie normatīvie akti, piemēram, distances līgumam piemērojams regulējums. Tomēr turpmāk rakstā aplūkosim tikai vispārīgās komercpirkumu īpatnības, kas tieši izriet no **KL**.

Komercedarījumos saistības izpildījumu var prasīt un saistības var izpildīt tikai komersanta parastajā darba laikā, ja vien no lietas apstākļiem neizriet citādi. Šādi nošķir, piemēram, individuālā komersanta un fiziskās personas tiesības un pienākumus, proti, pārdevējam nav jāatbild uz otras puses prasībām "no darba brīvajā laikā".

Pircēja nokavējums

Ja pircējs nepieņem preci laikā, pārdevējam ir vairākas iespējas, kā rīkoties. Lai izvairītos no pienākuma atbildēt par pircējam nodarītajiem zaudējumiem, izvēloties kādu no risinājumiem, svarīgi ievērot [KL](#) noteikumus par paziņošanu.

Pircēja nokavējuma gadījumā pārdevējs ir tiesīgs:

- uz pircēja rēķina un riska nodot preci glabājumā noliktavā vai citā drošā vietā;
- pārdot preci par brīvu cenu, kas nav mazāka par nolīgto pirkuma maksu;
- pārdot preci uz pircēja rēķina labprātīgā publiskā izsolē ar tiesu izpildītāja starpniecību;
- pārdot par brīvu cenu bez izsoles preci, kura ātri bojājas vai pakļauta citam riskam, pat nepaziņojot pircējam par šādām darbībām.

Būtiski ievērot, ka šīs iespējas neierobežo pārdevēja tiesības, ko viņš pircēja nokavējuma gadījumā var izmantot saskaņā ar [CL](#), t.i., papildus šīm iespējām pārdevējs var prasīt līguma izpildījumu, kā arī zaudējumu atlīdzību.

Preces nodošana glabājumā

Ja pircējs, pieļaujot nokavējumu, nepieņem preci, pārdevējs ir tiesīgs nodot to glabājumā publiskā noliktavā vai citā drošā vietā. Šis svarīgais pamatprincips komerciālajā apgrozībā zināms jau sen, un praksē to nereti regulē pirkuma līgumos. Svarīgi ievērot šāda glabājuma īstenošanas nosacījumus:

- pirmkārt, pārdevējam, pirms nodot preci glabājumā, par to jāpaziņo pircējam, tādējādi ļaujot viņam izvairīties no gaidāmajiem zaudējumiem;
- otrkārt, šāds preces glabājums notiek uz pircēja rēķina un riska;
- treškārt, maksai par glabājumu jābūt samērīgai.

Preces pārdošana

Tāpat, ja pircējs, pieļaujot nokavējumu, nepieņem preci, pārdevējam [KL](#) paredzētas tiesības pārdot to par brīvi noteiktu cenu. [KL](#) paredzēts, ka cena nedrīkst būt mazāka par

nolīgto pirkuma maksu. Arī šajā gadījumā pirms preces pārdošanas pārdevējam obligāti par to jāpaziņo pircējam, teorētiski nodrošinot iespēju reaģēt pirmajam un pieņemt preci.

Ja preci nevar pārdot par cenu, kas vienāda vai lielāka par nolīgto pirkuma maksu, to drīkst pārdot tikai publiskā izsolē.

Vienīgais izņēmums attiecināms uz preci, kas ātri bojājas vai pakļauta citam riskam. Šādā gadījumā pārdevējs ir tiesīgs jebkurā gadījumā pārdot preci par brīvi noteiktu cenu bez izsoles, iepriekš par to nepaziņojot pircējam. Ja šādu preci pārdod par zemāku cenu, nekā nolīgts sākotnējā pirkuma līgumā starp pircēju un komersantu, pircējam ir pienākums samaksāt pārdevējam nolīgtais cenas un preces pārdošanas cenas starpību.

Preces pārdošana publiskā izsolē

Visbeidzot, pārdevējam ir tiesības pārdot preci labprātīgā publiskā izsolē ar zvērināta tiesu izpildītāja starpniecību. Jāņem vērā, ka:

- izsole notiek uz pircēja rēķina;
- izsolei piemēro [CL](#) noteikumus par pārdošanu izsolē un izsoles izziņošanu;
- izsoles kārtībai piemēro [Civilprocesa likuma](#) (CPL) noteikumus par kustamās mantas izsoli;
- pārdevējam par izsoles laiku un vietu iepriekš (saprātīgā termiņā) jāpaziņo pircējam;
- pircējs ir tiesīgs piedalīties izsolē un solīšanā.

Kā jau minēts, pārdodot preci publiskā izsolē, pieļaujams, ka preces cena ir zemāka par pirkuma maksu. Ja preci pārdod par zemāku cenu, nekā nolīgts pirkuma līgumā, pircējam jāsamaksā pārdevējam nolīgtais cenas un preces pārdošanas cenas starpība.

Pēc izsoles beigām pārdevējam ir pienākums nekavējoties paziņot par preces pārdošanu pircējam. Ja viņš to neizdara, pārdevējam rodas atbildības pienākums par pircējam nodarītajiem zaudējumiem.

Jānorāda, ka ar 2018.gada 1.marta grozījumiem [CPL](#) kustamās mantas pārdošanai un izsoles organizēšanai paredzēts izmantot elektronisko izsoļu vietni. Līdz ar to ieteicams pievērst īpašu uzmanību izsoles kārtībai.

Raksta otrajā daļā aplūkosim jautājumus par pircēja pienākumu pārbaudīt preci, kā arī īpašos komerciālā pirkuma veidus.